

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนหัวบ้าน อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์**Cultural Tourism Management: Hua Baan Community****Mueang District Prachuap khiri khan Province****กมลทิพย์ สุริยะฉันทนานนท์¹ และสุเชาว์ มีหนองหว้า²****Kamontip Suriyachantananon¹ and Suchao Meenongwa²****นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต¹ และอาจารย์ที่ปรึกษา²****Master of Public Administration Students¹ Advisor²****วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์^{1,2}****College of Management Innovation, Rajamangala University of Technology Rattanakosin^{1,2}****E-mail: kamonthip.sur@rmutr.ac.th****บทคัดย่อ**

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ (1) เพื่อศึกษาระดับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนหัวบ้านอำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนหัวบ้าน อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ กับปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และ (3) เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนหัวบ้าน อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามในการวิธีการเก็บข้อมูล กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนในชุมชนหัวบ้าน จำนวน 300 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และสมการถดถอยเชิงพหุ ผลการวิจัยประกอบด้วย (1) การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนหัวบ้าน อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (2) ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนหัวบ้าน อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ กับปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวก (3) ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สามารถพยากรณ์การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนหัวบ้าน อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้ร้อยละ 72.2 ตัวแปรพยากรณ์ ได้แก่ การวางแผน ผู้นำและภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วมตัดสินใจ การมีส่วนร่วมการดำเนินงาน และการติดตามประเมินผล

คำสำคัญ: การจัดการ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การพัฒนาเศรษฐกิจ**Abstract**

The objectives of this research are as follows: (1) To study the management level of cultural tourism in Hua Ban Community, Mueang District, Prachuap Khiri Khan Province (2) to study the relationship between the management of cultural tourism in the Hua Baan community, Mueang District, Prachuap Khiri Khan Province, and the factors influencing the management of cultural tourism and (3) to propose guidelines for the management of

cultural tourism in the Hua Baan community, Mueang District, Prachuap Khiri Khan Province. This research is a quantitative study using questionnaires as the data collection method. The sample group consists of 300 residents of the Hua Ban community. The statistics used for data analysis included percentages, means, standard deviations, correlation coefficients, and multiple regression equations. The research results revealed the following: (1) The overall management of cultural tourism in the Hua Baan community, Mueang District, Prachuap Khiri Khan Province, was found to be at a high level. (2) There was a positive relationship between the management of cultural tourism in the Hua Baan community, Mueang District, Prachuap Khiri Khan Province, and the factors influencing cultural tourism management. (3) The factors affecting cultural tourism management were able to predict 72.2% of the management of cultural tourism in the Hua Baan community, Mueang District, Prachuap Khiri Khan Province. The predictive variables included planning, leadership and leadership qualities, decision-making participation, operational participation, and monitoring and evaluation.

Keywords: Management, Cultural Tourism, Economic Development

บทนำ

ในปัจจุบัน กระทรวงวัฒนธรรมได้ปรับบทบาทจากกระทรวงด้านสังคมสู่กระทรวงที่มีบทบาทด้านสังคมถึงเศรษฐกิจ โดยมุ่งเน้นการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้แก่ระบบเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน ผ่านการสนับสนุนอุตสาหกรรมสร้างสรรค์และการท่องเที่ยว นโยบาย OFOS (One Family One Soft Power) ของรัฐบาลมุ่งสร้างงานและรายได้ให้กับชุมชน โดยเฉพาะการใช้ทุนทางวัฒนธรรมในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวที่สะท้อนอัตลักษณ์ของแต่ละชุมชน (กระทรวงวัฒนธรรม, 2566)

โครงการต่าง ๆ ที่กระทรวงวัฒนธรรมได้ดำเนินการมีเป้าหมายเพื่อปรับเปลี่ยนค่านิยมและวัฒนธรรมของประชาชน โดยมุ่งหวังให้คนไทยมีศักยภาพสูงและสร้างความภาคภูมิใจต่ออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ซึ่งจะนำไปสู่ความมั่นคงในชีวิตร (กลุ่มขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ยุทธศาสตร์ชาติ และการสร้างความสามัคคีปรองดอง (ป.ย.ป.) ในกระทรวงวัฒนธรรม, 2566) ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (2561-2580) ให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพการแข่งขันด้านการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการสร้างสรรค์ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563)

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีพันธกิจในการพัฒนาให้เป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์เป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ โดยเฉพาะในชุมชนหัวบ้านซึ่งเป็นศูนย์กลางการปกครองในอดีต มีประวัติศาสตร์ที่สำคัญเกี่ยวกับสงครามโลกครั้งที่ 2 และได้รับการประกาศให้เป็นถนนสายวัฒนธรรม ซึ่งเป็น 1 ใน 11 ถนนสายวัฒนธรรม เมื่อปี พ.ศ. 2560 โดยกรมส่งเสริมวัฒนธรรม ใช้ชื่อว่า “ถนนสายวัฒนธรรมสุคี” (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2560) ในปี พ.ศ. 2566 ได้รับคัดเลือกให้เป็นตลาดบกแห่งที่ 2 จากโครงการ “10 ตลาดบก 6 ตลาดน้ำ สืบสานวัฒนธรรมไทย” ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 โดยกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาตลาดบกสืบสานวัฒนธรรมไทยยกระดับและกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชน สร้างอาชีพ สร้าง

รายได้ ให้กับชุมชนจากการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (เที่ยวตลาดสู่ศึกศึก'ประจวบคีรีขันธ์ เส้นทางสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2, 2566) และในปี พ.ศ. 2567 ถือเป็นช่วงเวลาสำคัญของชุมชนหัวบ้านเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากชุมชนหัวบ้านได้รับคัดเลือกให้เป็น 1 ใน 10 สุดยอดชุมชนต้นแบบ “เที่ยวชุมชน ยลวิถี” ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 (ข่าวดี! วร.ประกาศ 10 สุดยอดชุมชนต้นแบบ “เที่ยวชุมชน ยลวิถี” ปีที่ 4, 2567) และด้วยชุมชนมีการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ได้ตระหนักถึงความสำคัญของทุนทางวัฒนธรรมที่ชุมชนมี และได้จัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ภายใต้โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด กิจกรรมย่อย 3 พัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวถนนสายวัฒนธรรมสู่ศึก ชุมชนหัวบ้าน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 โดยได้รับการบรรจุไว้ในแผนปฏิบัติราชการประจำปี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ซึ่งมีสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นหน่วยงานดำเนินการ (จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, 2567)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าชุมชนจะมีการจัดตั้งคณะกรรมการและบุคลากร เพื่อจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รวมไปถึงได้รับการสนับสนุนจากหลายภาคส่วนทั้งภาครัฐและภาคเอกชน แต่การท่องเที่ยวในชุมชนกลับไม่เป็นที่นิยมนัก ปัญหาที่สำคัญประกอบด้วยความร่วมมือของคนในชุมชน การขาดระบบขนส่งสาธารณะ และการประชาสัมพันธ์ที่ไม่ต่อเนื่องและทั่วถึง ดังนั้น ควรให้ความสำคัญกับการประสานความร่วมมือ และสร้างความรู้ความเข้าใจ นำไปสู่การตระหนักถึงคุณค่าของทุนทางวัฒนธรรมที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่ตนเองได้ รวมถึงการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างจริงจังจากภาครัฐและภาคเอกชน โดยการให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนของการดำเนินงานโครงการต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการดึงดูดนักท่องเที่ยวตามวิถีชีวิตที่มีเอกลักษณ์ มาใช้เป็นเครื่องมือในการดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว

นอกจากนี้ยังพบว่าความตื่นตัวของคนรุ่นใหม่ในชุมชนต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมลดลง (สำนักวัฒนธรรมประจวบคีรีขันธ์, 2564) ส่งผลให้หลายองค์ประกอบทางวัฒนธรรมเริ่มถูกละเลยหรือสูญหาย อีกทั้งการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวในภูมิภาคยังทำให้ชุมชนหัวบ้านต้องเผชิญความท้าทายในการดึงดูดนักท่องเที่ยว เมื่อเปรียบเทียบกับสถานที่ท่องเที่ยวอื่นในจังหวัดที่มีชื่อเสียงมากกว่า เช่น อ่าวมะนาว และเขาช่องกระจก (สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2565) ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องพัฒนากลยุทธ์เพื่อยกระดับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนให้มีความโดดเด่นและน่าสนใจมากขึ้น ปัญหาเหล่านี้สะท้อนถึงข้อจำกัดในการจัดการการท่องเที่ยวที่ขาดประสิทธิภาพและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนอย่างเพียงพอ

เหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษาจึงต้องการศึกษา การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนหัวบ้าน อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เนื่องจากชุมชนหัวบ้านมีศักยภาพสูงที่จะเป็นต้นแบบของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในลักษณะที่ส่งเสริมความยั่งยืน และยังช่วยฟื้นฟูเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชน ขณะเดียวกันก็เพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจให้กับคนในพื้นที่ เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และตอบสนองความต้องการของชุมชนและการพัฒนาการ

ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้มีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตให้คนในชุมชนท้องถิ่นจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สังคม และประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนหัวบ้าน อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนหัวบ้าน อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ กับ ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนหัวบ้าน อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้มุ่งเน้นศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี ประกอบด้วย แนวคิดการจัดการ P-O-L-C และทฤษฎีการมีส่วนร่วม ดังนี้

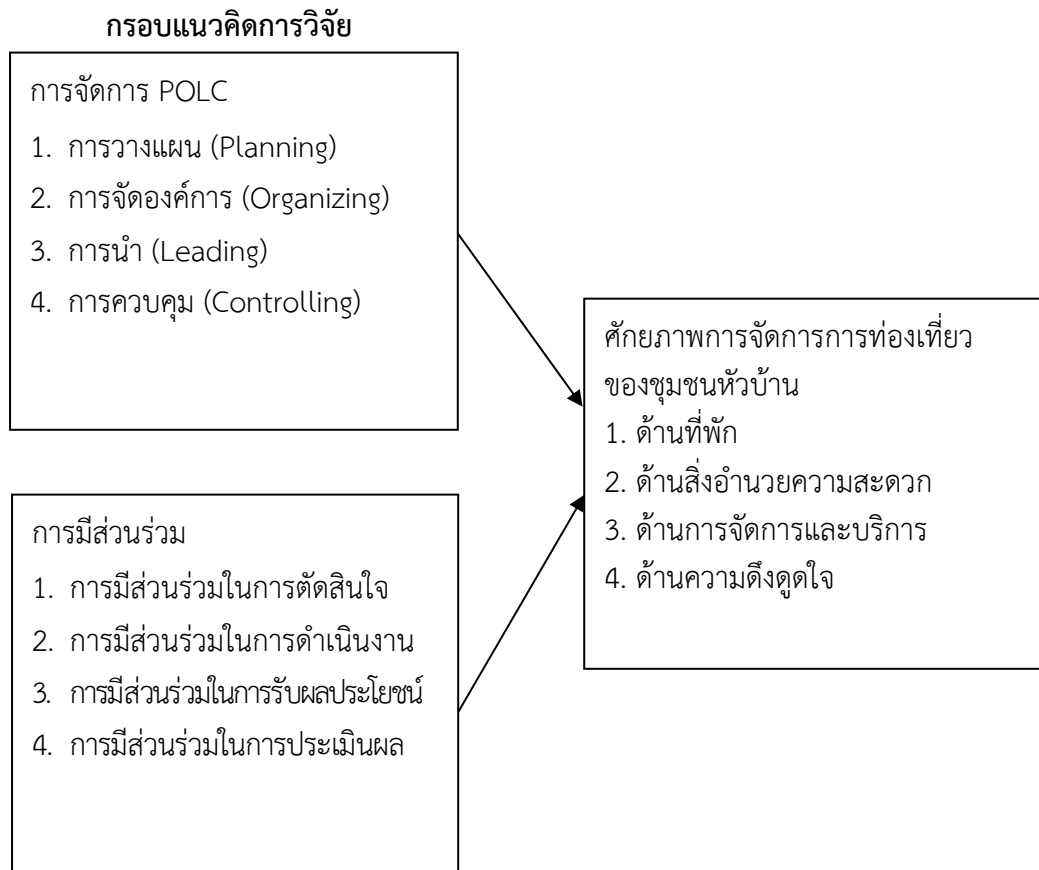
แนวคิดการจัดการ POLC

การจัดการในกรอบแนวคิด POLC (Planning, Organizing, Leading, Controlling) เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้กระบวนการจัดการบรรลุผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ โดย การวางแผน (Planning) ช่วยกำหนดเป้าหมายและวิธีการดำเนินงานอย่างชัดเจน การจัดองค์การ (Organizing) ช่วยสร้างโครงสร้างที่เหมาะสมและประสานงานระหว่างทีมงาน การนำ (Leading) เน้นบทบาทของผู้นำในการสร้างแรงจูงใจและประสิทธิภาพของทีมงาน และ การควบคุม (Controlling) ช่วยติดตามความก้าวหน้าและปรับปรุงกระบวนการให้เหมาะสมกับสถานการณ์ (Louis A. Allen, 1958)

ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

ในบริบทของการมีส่วนร่วมของชุมชน Cohen และ Uphoff (1981) ชี้ให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมมีความสำคัญในทุกขั้นตอนของกระบวนการ เช่น การตัดสินใจ การดำเนินงาน การประเมินผล และการรับผลประโยชน์ การเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมสร้างความรู้สึกรับเป็นเจ้าของ ช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพและความยั่งยืนของโครงการพัฒนา (Cohen & Uphoff, 1981)

การประยุกต์ใช้แนวคิดทั้งสองนี้ในชุมชนหัวบ้าน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่าการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสามารถประสบความสำเร็จได้ด้วยการผสมผสานระหว่างการจัดการ P-O-L-C และการมีส่วนร่วมของชุมชน การวางแผนที่ชัดเจน การจัดองค์การที่ดี การนำที่มีภาวะผู้นำเข้มแข็ง และการควบคุมติดตามผลอย่างต่อเนื่อง ล้วนเป็นตัวแปรสำคัญที่ช่วยสร้างการมีส่วนร่วมและความสำเร็จของโครงการ (Kamontip Suriyachantananon et al., 2024)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ชุมชนหัวบ้าน อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ การวิจัยมีขั้นตอนดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ในการวิจัย ได้แก่ ชาวบ้านในชุมชนหัวบ้าน อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ชาวบ้านในชุมชนหัวบ้าน อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีจำนวน 300 คน โดยมีการกำหนดขนาดตัวอย่างตามสูตรของ Taro Yamane ที่กำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ 95% โดยคัดเลือกตัวอย่างจากกลุ่มที่อาศัยอยู่ในชุมชนหัวบ้าน และมีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวหรือกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม เกณฑ์การคัดเลือกคือ 1) ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนหัวบ้านอย่างน้อย 1 ปี 2) ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป และ 3) ประชาชนที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามออกแบบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ประกอบด้วยคำถามแบบปลายปิดและปลายเปิด เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

- 1) ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและกำหนดกรอบประเด็นข้อคำถาม

- 2) สร้างข้อคำถามและตรวจสอบความถูกต้อง โดยนำเสนอและปรับแก้ไขตามคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา
- 3) เสนอแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) และคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป
- 4) ทดลองใช้แบบสอบถามกับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง คำนวณค่าความเชื่อมั่น (Reliability) และปรับปรุงแก้ไขตามเกณฑ์
- 5) ตรวจสอบความถูกต้องและจัดพิมพ์เอกสารฉบับสมบูรณ์

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และสมการถดถอยเชิงพหุ

ผลการวิจัย

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนหัวบ้าน อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86 ด้านที่มากที่สุด ได้แก่ ด้านความตั้งใจ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.01 รองลงมา ได้แก่ ด้านการจัดการและบริการ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 ด้านที่น้อยที่สุด ได้แก่ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.57

ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนหัวบ้าน อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการจัดการ พบว่าในภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.89 ด้านที่มากที่สุด ได้แก่ การติดตามประเมินผล อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.91 รองลงมา ได้แก่ ด้านผู้นำและภาวะผู้นำ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 ด้านที่น้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการวางแผน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86

ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนหัวบ้าน อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการมีส่วนร่วม พบว่าในภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 ด้านที่มากที่สุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 รองลงมา ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.91 ด้านที่น้อยที่สุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.83

การทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนหัวบ้าน อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อยู่ในระดับปานกลาง พบว่า การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนหัวบ้าน อยู่ในระดับมาก จึงปฏิเสธสมมติฐานศูนย์ และยอมรับสมมติฐานแย้งว่า การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนหัวบ้าน อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อยู่ในระดับมาก

สมมติฐานที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนหัวบ้าน อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ กับ ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ไม่เป็นเชิงบวก ผลการทดสอบพบว่า ความสัมพันธ์เป็นเชิงบวก จึงปฏิเสธสมมติฐานศูนย์ และยอมรับสมมติฐานแย้งว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนหัวบ้าน อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ กับปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นเชิงบวก

สมมติฐานที่ 3 ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สามารถพยากรณ์และนำเสนอแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนหัวบ้าน อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผลการทดสอบพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สามารถพยากรณ์และนำเสนอแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนหัวบ้าน อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ ได้ร้อยละ 72.2 โดยมีตัวแปรพยากรณ์ ได้แก่ การวางแผน ผู้นำและภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วม ตัดสินใจ การมีส่วนร่วมดำเนินการ และการติดตามประเมินผล

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนหัวบ้านอยู่ในระดับดี โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับปัจจัยต่าง ๆ เช่น การวางแผน ภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วม และการติดตามประเมินผล

การอภิปรายผล

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนหัวบ้าน อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับเจษฎา ความคั่นเคย และชวลีย์ ณ ถลาง (2565) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามอัตลักษณ์ของกลุ่มจังหวัดภาคกลางปริมณฑล ผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มจังหวัดภาคกลางปริมณฑล มีเอกลักษณ์ และมีความงดงามทางศิลปวัฒนธรรม โดยชุมชนมีความสัมพันธ์กันสูง สามารถเข้าถึงได้สะดวก มีความปลอดภัยและมีกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม รวมทั้งมีการดูแลรักษาสภาพและ พื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว และการก่อตั้งองค์กรหรือโครงการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว และสิริวิชญา คำชมภู (2564) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดบุรีรัมย์ในฐานะเมืองรอง ผลการวิจัยพบว่า บุรีรัมย์มีศักยภาพมากพอที่จะพัฒนาให้เป็นเมืองรองเป้าหมายทางด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพราะบุรีรัมย์ได้ถูกกำหนดให้อยู่เขตการพัฒนาการท่องเที่ยว อารยธรรมอีสานใต้ และมีความโดดเด่นของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหลักที่เป็นสถาปัตยกรรมแบบปราสาทหิน ของอาณาจักรขอมโบราณ แหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และสังคมของเมืองบุรีรัมย์มีอยู่จริงจับต้องได้ มีประวัติศาสตร์ เรื่องราววิถีชีวิตของชุมชนเพื่อการศึกษาเรียนรู้บนพื้นฐานของความรับผิดชอบ และการอนุรักษ์ มรดกทางวัฒนธรรมโดยชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวบุรีรัมย์ มีการอาศัยอยู่ร่วมกันของ 4 กลุ่มชาติพันธุ์ใหญ่ ซึ่งทำให้มีวัฒนธรรม ประเพณีที่หลากหลาย นอกจากนี้บุรีรัมย์ยังมีผู้นำที่มีความพร้อมในการพัฒนาจังหวัดอย่างต่อเนื่อง เพื่อการรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้น และมีการพัฒนาระบบคมนาคมของจังหวัดเพื่อความ สะดวกให้ผู้เดินทางมาท่องเที่ยว

ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนหัวบ้าน อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ กับ ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ไม่เป็นเชิงบวก ผลการทดสอบพบว่า ความสัมพันธ์เป็นเชิงบวก สอดคล้องกับสุเทพ สุดเอี่ยม และคณะ (2561) ได้ศึกษาเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในระดับมาก รองลงมาคือด้านความประทับใจ มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ส่วนด้านการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดระดับมาก การจัดการ

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดสุราษฎร์ธานีเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านการสร้างสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ด้านการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ด้านการบริหารจัดการ และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ในแต่ละเส้นทางการท่องเที่ยวประกอบด้วย แผนที่ท่องเที่ยวและรายละเอียดของเส้นทางท่องเที่ยว เช่น แหล่งท่องเที่ยว ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว จุดพักรับประทานอาหาร และจุดพักผ่อน และสโรชา อมรพงษ์มงคล (2561) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในมิติความจริงแท้ และการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ กรณีศึกษา: เมืองมัลลิกา ร.ศ.124 จังหวัดกาญจนบุรี จากผลการศึกษาพบว่า การจัดการของเมือง มัลลิกามีข้อเด่นในด้านการจัดการองค์กร และการควบคุมแต่ยังขาดการจัดการด้านการวางแผนและการเป็นผู้นำ

ปัจจัยที่มีผลปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สามารถพยากรณ์และนำเสนอแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนหัวบ้าน อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ ได้ร้อยละ 72.2 โดยมีตัวแปรพยากรณ์ ได้แก่ การวางแผน ผู้นำและภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วมตัดสินใจ การมีส่วนร่วมดำเนินการ และการติดตามประเมินผล สอดคล้องกับสรวรรณ์ เรืองกัลปวงศ์ และอรณพ เรืองกัลปวงศ์ (2558) ได้ศึกษาเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยสภาพแวดล้อมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ปัจจัยภาวะผู้นำในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3) การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 4) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ และด้านการกระตุ้นทางปัญญา โดยปัจจัยทั้ง 3 ด้านอธิบายการผันแปรของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ได้ร้อยละ 69.1 และสอดคล้องกับสรวรธ์ รุ่งเรือง (2562) ได้ศึกษาเรื่อง ความสำเร็จของการนำนโยบายการจัดการการท่องเที่ยวเมืองรอง กรณีศึกษาการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัยพบว่า ความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติ มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของการนำนโยบาย และปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติ พยากรณ์ความสำเร็จของการนำนโยบายการจัดการท่องเที่ยวเมืองรองกรณีศึกษาการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของอำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี ได้ร้อยละ 50.2

องค์ความรู้ใหม่

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนหัวบ้าน อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ มีปัจจัยที่สำคัญในหลากหลายมิติ ทั้งในด้านการจัดการชุมชน การอนุรักษ์วัฒนธรรม และการส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ดังนี้

1) แนวคิดการจัดการแบบองค์รวม (Holistic Management) การจัดการที่มีประสิทธิภาพในชุมชนหัวบ้านต้องพึ่งพาแนวคิด P-O-L-C (Planning, Organizing, Leading, Controlling) โดยเน้นการวางแผนที่รอบคอบ การจัดองค์กรที่มีโครงสร้างชัดเจน การนำที่มีภาวะผู้นำที่เข้มแข็ง และการควบคุมติดตามผลอย่างต่อเนื่อง สิ่งเหล่านี้ช่วยสร้างระบบการบริหารจัดการที่โปร่งใสและมีประสิทธิภาพ

2) บทบาทของการมีส่วนร่วมของชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกกระบวนการ เช่น การวางแผน การดำเนินงาน การรับผลประโยชน์ และการประเมินผล ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสามารถประสบความสำเร็จ การเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้แสดงความคิดเห็น มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการดำเนินงานต่าง ๆ ส่งผลให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและช่วยเพิ่มความรับผิดชอบร่วมกัน

3) ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการจัดการ ได้แก่ การวางแผนที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งควรคำนึงถึงความต้องการของนักท่องเที่ยวและชุมชน ผู้นำและภาวะผู้นำที่เข้มแข็ง ผู้นำควรมีทักษะในการบริหารจัดการ การสื่อสาร และการแก้ปัญหา การติดตามและประเมินผล การประเมินผลที่ต่อเนื่องช่วยให้สามารถปรับปรุงและพัฒนาการท่องเที่ยวให้ตอบโจทยนักท่องเที่ยวและชุมชน

4) การจัดการที่ดี การจัดการที่เน้นความยั่งยืนต้องคำนึงถึงสมดุลระหว่างการอนุรักษ์วัฒนธรรมและธรรมชาติ การพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะและสิ่งอำนวยความสะดวกที่ตอบโจทย์ความต้องการของนักท่องเที่ยว รวมถึงการส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนให้คนรุ่นใหม่ตระหนักถึงคุณค่าและมีบทบาทในการอนุรักษ์

5) การสร้างเอกลักษณ์และความดึงดูดใจ ความสำคัญของการสร้างจุดเด่นหรือ "เรื่องราว" ที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นกลยุทธ์ที่ช่วยสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวที่ไม่ซ้ำใครและดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเยือน องค์ความรู้เหล่านี้ไม่เพียงแต่เสริมสร้างศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แต่ยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับชุมชนอื่น ๆ ที่มีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้อีกด้วย

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนหัวบ้านฯ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก เรื่องความเพียงพอและคุณภาพของรถยนต์สาธารณะ เหมาะสม กับการให้บริการนักท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าปัจจัยอื่น จึงเสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สนับสนุนงบประมาณ และปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน ระบบขนส่งสาธารณะ รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้ครอบคลุมและเพียงพอต่อการรองรับนักท่องเที่ยว ทำการสำรวจความต้องการของนักท่องเที่ยวและชุมชน เพื่อประเมินปริมาณและประเภทของการบริการที่จำเป็น และระบุสาเหตุของความไม่เพียงพอ เช่น จำนวนรถยนต์ที่มีอยู่ สภาพรถ ความสามารถในการให้บริการในช่วงเวลาที่มีนักท่องเที่ยวสูง โดยการเพิ่มจำนวนและความหลากหลายของรถยนต์ สำรวจความเป็นไปได้ในการเพิ่มจำนวนรถยนต์สาธารณะ เช่น การร่วมมือกับผู้ประกอบการท้องถิ่น และให้บริการที่หลากหลาย เสนอให้มีบริการประเภทต่าง ๆ เช่น รถตู้ รถจักรยาน หรือบริการเช่ารถ เพื่อให้ตรงตามความต้องการของนักท่องเที่ยว สร้างความร่วมมือกับชุมชน ส่งเสริมให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการให้บริการ เช่น การขับรถหรือเป็นคนกลางในการจัดการ และสนับสนุนธุรกิจท้องถิ่นในการให้บริการรถยนต์สาธารณะ รวมไปถึงพัฒนาคุณภาพการบริการอบรมผู้ขับขี่ จัดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะการบริการและการสร้างประสบการณ์ที่ดีให้กับนักท่องเที่ยว ปรับปรุงสภาพรถยนต์ ตรวจสอบและบำรุงรักษารถยนต์ให้มีความสะอาดและปลอดภัยอยู่เสมอ ตลอดจนปรับปรุงระบบการจัดการ สร้างระบบจองล่วงหน้า ใช้เทคโนโลยีในการสร้างระบบจองรถออนไลน์ เพื่อให้ผู้ใช้บริการสามารถจองได้ง่ายและสะดวก

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านการจัดการ เรื่องการวางแผน ในหัวข้อชุมชนมีแผนการอำนวยความสะดวกอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง ได้แก่ สถานที่พัก อาหาร มัคคุเทศก์ มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าปัจจัยอื่น สะท้อนถึงคุณภาพหรือการบริการที่ยังไม่มีประสิทธิภาพ จึงต้องพัฒนาแผนการอำนวยความสะดวกให้มีประสิทธิภาพ และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยสร้างความรู้และทักษะในการเป็นเจ้าภาพที่ดี เพื่ออำนวยความสะดวก สามารถให้ความรู้ และดูแลนักท่องเที่ยวได้ พัฒนาและปรับปรุงที่พักให้ได้รับความสะดวกสบาย ส่งเสริมการจัดการร้านอาหารให้มีความสะอาดและปลอดภัย ตลอดจนนำเสนออาหารพื้นถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. พัฒนาด้านการวางแผน ควรมีการวางแผนที่ชัดเจน เน้นการสร้างการเข้าใจ คำนึงถึงความต้องการของชุมชนและนักท่องเที่ยว ควรร่วมมือกับภาคส่วนต่างๆ นอกจากนี้ควรมีการวางแผนที่ยั่งยืน เพื่อป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับชุมชนในระยะยาว

2. ควรมีการพัฒนาผู้นำท้องถิ่นให้มีภาวะผู้นำที่สามารถบริหารจัดการ สามารถนำชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการฝึกอบรมให้ผู้นำมีทักษะ ด้านการจัดการ การสื่อสาร และการแก้ไขปัญหาเพื่อให้สามารถทำงานได้อย่างราบรื่น

3. เสริมสร้างแนวทางการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ เพื่อสร้างความโปร่งใสและความรับผิดชอบร่วมกัน เปิดพื้นที่รับฟังความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องที่จะส่งผลต่อวิถีชีวิตของตนเอง จะช่วยสร้างความเชื่อมั่นและความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน

4. ควรสนับสนุนให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการการท่องเที่ยว เช่น การจัดการแหล่งท่องเที่ยว การจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรม และการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น เพื่อให้มีส่วนร่วมในกระบวนการทั้งหมด และได้รับประโยชน์โดยตรงจากการท่องเที่ยว

5. ควรมีระบบการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง โดยจัดตั้งกลุ่มติดตามผลหรือคณะกรรมการจากทั้งหน่วยงานและชุมชน เพื่อประเมินความสำเร็จ และผลกระทบของการท่องเที่ยว รวมถึงปรับปรุงให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และควรเป็นระบบที่เปิดเผยและโปร่งใส เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับทุกฝ่าย

ข้อเสนอแนะการวิจัยต่อไป

1. ควรศึกษาประเด็นเรื่องความยั่งยืนของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในระยะยาว โดยเน้นการประเมินว่าชุมชนมีความพร้อมในการรักษาทรัพยากรทางวัฒนธรรมและธรรมชาติอย่างไร ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การวิเคราะห์วิธีการสร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการพัฒนา รวมถึงการป้องกันการทำลายสิ่งแวดล้อม และการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

2. ควรศึกษาประเด็นเรื่องความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่เคยมาท่องเที่ยว จะช่วยให้เข้าใจถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจ และมีแนวโน้มที่จะกลับมาท่องเที่ยวในชุมชนอีก ซึ่งจะทำให้เข้าใจปัจจัยนั้นๆ และสามารถนำไปปรับปรุงการจัดการท่องเที่ยว การบริการ และประสบการณ์การท่องเที่ยวให้ตรงกับความคาดหวังของนักท่องเที่ยว

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2560, 5 มิถุนายน). “สู้ศึก คึกคัก” ถนนสายวัฒนธรรมที่บอกเล่าเรื่องราวมรดกวัฒนธรรมท้องถิ่น. ข่าวประชาสัมพันธ์. http://www.culture.go.th/culture_th/ewt_news.php?nid=1847&filename=i
- กระทรวงวัฒนธรรม. (2567, 22 สิงหาคม). ข่าวดี! วร.ประกาศ 10 สุดยอดชุมชนต้นแบบ “เที่ยวชุมชน ยลวิถี” ปีที่ 4. ข่าวเด่น วร. https://www.m-culture.go.th/th/db_115_mculture_th60_11/77386
- กรุงเทพธุรกิจ. (2566, 2 ตุลาคม). คุณภาพเที่ยวตลาดสู้ศึกคึกคัก'ประจวบคีรีขันธ์' เส้นทางสมัยสงครามโลก ครั้งที่ 2. <https://www.bangkokbiznews.com/health/social/1091503>
- กลุ่มขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ยุทธศาสตร์ชาติ และการสร้างความสามัคคีปรองดอง (ป.ย.ป.) ในกระทรวงวัฒนธรรม. (2566). แผนปฏิบัติราชการ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) ของกระทรวงวัฒนธรรม. (ม.ป.ท.). <https://stg.m-culture.go.th/th/annual-action-plan>
- กิจจา บานชื่น. (2559). หลักการจัดการ. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. (2567). แผนปฏิบัติราชการประจำปีของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ประจำปี งบประมาณ พ.ศ. 2567. แผนพัฒนาจังหวัด. https://www.prachuapkhirikhan.go.th/_2018/news_project.
- เจษฎา ความคุ้นเคย และชวลีย์ ณ ถลาง. (กันยายน – ธันวาคม 2565). แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามอัตลักษณ์ ของกลุ่มจังหวัดภาคกลางปริมณฑล. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 16(3), 47-48.
- สรวิทย์ รุ่งเรือง. (2562). ความสำเร็จของการนํานโยบายการจัดการการท่องเที่ยวเมืองรอง กรณีศึกษาการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี [วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, ไม่ได้ตีพิมพ์]. วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
- สรารวรรณ เรื่องกัลปวงศ์ และอรรรณ เรื่องกัลปวงศ์. (2558). รายงานการวิจัยเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
- สโรชา อมรพงษ์มงคล. (2561). การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในมิติความจริงแท้ และการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ กรณีศึกษา: เมืองมัลลิกา ร.ศ.124 จังหวัดกาญจนบุรี. [วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]. TU Digital Collections. https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:148846
- สิริวิญา คำชมภู. (2564). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดบุรีรัมย์ในฐานะเมืองรอง. [วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยพะเยา], University of Phayao Digital Collections. <https://updc.up.ac.th/handle/123456789/802>
- สุเทพ สุดเยี่ยม, สุภาภรณ์ โสภา, สุขอุษา นุ่นทอง และอำพล ปุญญา. (2561). การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดสุราษฎร์ธานีเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. [รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย]. DSpace JSPUI. <http://mcuir.mcu.ac.th:8080/jspui/handle/123456789/378>

- สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2565). ข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563, 8 มีนาคม). แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2566 - 2580) (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม). http://nscr.nesdc.go.th/wp-content/uploads/2023/03/masterplan_updated2023_080363.pdf
- สำนักวัฒนธรรมประจวบคีรีขันธ์. (2564). รายงานสถานการณ์การอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้านในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. ประจวบคีรีขันธ์: สำนักวัฒนธรรมประจวบคีรีขันธ์.
- อุทัย บุญประเสริฐ. (2542). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- Allen, L. A. (1958). Management and Organization. New York: McGraw-Hill Inc.
- Brown, T. (2021). Community tourism: Enhancing local experiences. New York, NY: Routledge.
- Cohen, J.M., & Uphoff, N.T. (1981). Rural Development Participation: Concept and Measure for Project Design Implementation and Evaluation: Rural Development Committee Center for international Studies. New York: Cornell University Press.
- Jones, A. (2019). Community tourism development: A comprehensive guide. New York, NY: Springer.
- Jones, A. (2020). Facilities and services in tourism management. London: Sage Publications.
- Kamontip Suriyachantananon et al. (2024). Cultural Tourism Management: Hua Baan Community, Mueang District, Prachuap Khiri Khan Province. Rajamangala University of Technology Rattanakosin.
- Louis A. Allen. (1958). Management and organization. New York: McGraw-Hill Inc.
- Smith, J. (2019). Effective management in the tourism sector. Boston, MA: Pearson.
- Smith, J. (2020). Tourism management: Principles and practices. London: Routledge.
- Smith, V. L. (1996). Indigenous tourism: The four Hs. In I. R. B. T. H. (Eds.) (Ed.), Tourism and indigenous people. London: International Thomson Business Press.
- Williams, R. (2018). The hospitality and tourism industry: A comprehensive guide. Oxford: Oxford University Press.